EINA Centre Universitari
de Disseny i Art de Barcelona.
Adscrit a la UAB

Eina Escola de Disseny i Art

Centre vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona

Passeig Santa Eulàlia 25
08017 Barcelona Espanya
Tel. 93 203 09 23 Fax 93 280 05 54

EINA A DEBAT

Document de treball elaborat pel Consell de l'Escola
Febrer 1999

0. PRESENTACIÓ

El document que us fem a mans és el resultat de les sessions de treball del Consell d'Escola. Aquestes sessions s'han realitzat com a preparació del claustre de professors convocat durant la *Setmana blava* de 1999. La funció del document no és altra que assenyalar temes d'interès en la reflexió sobre el futur de l'ensenyament de l'art i el disseny i en la definició d'objectius i orientació de l'Escola.

1. SITUACIÓ DE CONTEXT

Sobre les transformacions del context cultural

De les transformacions en el camp de la producció i consum cultural cal destacar aquells símptomes que alteren les condicions de creació i percepció comunicativa i estètica:

HIPER-INFORMACIÓ I SATURACIÓ D'IMATGES

La quantitat i diversitat de missatges que entren en escena i la dificultat de diferenciació i processament del sentit. La semiosfera com a creació i emmascarament de realitat.

DESMATERIALITZACIÓ

L'ocultació de la producció material i del treball (l'imaginari industrial del XIX i XX) en favor dels intangibles, de les idees i dels conceptes.

LA VISUALITZACIÓ DEL FUTUR COM A PROBLEMA

La crisi de la idea de progrés o del mateix concepte de projecte. La necessitat d'imaginar el futur (la prospectiva) i la dificultat de representar-lo formalment.

CULTURA DE MASSES

La indistinció amb la qual es presenten els productes culturals (entre ells mateixos i respecte als altres productes) en l'esfera del consum ha alterat la diferenciació entre alta i baixa cultura, art i *kitsch*, en l'esfera mateixa de la creació.

DESDIBUIXAMENT DELS GÈNERES

La dissolució de les fronteres entre els gèneres culturals com a modificadora de l'àmbit de treball del creador, així com de

EINA Centre Universitari
de Disseny i Art de Barcelona.
Adscrit a la UAB

Eina Escola de Disseny i Art

Centre vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona

Passeig Santa Eulàlia 25
08017 Barcelona Espanya
Tel. 93 203 09 23 Fax 93 280 05 54

l'experiència estètica dels receptors. Dissolució que afecta, també, als territoris de l'art i del disseny.

CULTURA/EMPRESA

Modificació de la relació entre cultura i empresa. L'empresa com a col·lectiu i emissor social que cerca legitimar-se culturalment. La cultura com activitat econòmica, com a indústria i com a consum generalitzat.

Sobre l'evolució de les pràctiques del disseny i de l'art

Podem parlar de tres crisis (enteses com a processos de transformació) en el panorama del disseny de l'art:

- una crisi del producte en la societat de serveis postindustrial;
- una crisi del treball tradicional i de les identitats professionals; i
- una crisi dels usos tecnològics en el moment de la revolució informàtica, robòtica, de nous materials, etc

DE L'OBJECTE AL SERVEI

La societat industrial és una societat de productes (siguin objectes industrials, les peces gràfiques o objectes artístics). En una societat amb predomini dels serveis, el producte paradigmàtic és la programació i prestació d'un servei.

SOCIETAT DE L'OFERTA

D'altra banda, la producció de béns no s'orienta a satisfer demandes sinó a inventar ofertes, a proposar-les i a lluitar per la seva viabilitat en un mercat generalitzat.

DE PRODUCTORS A COMUNICADORS

La identitat del dissenyador i també la de l'artista es veu modificada. En el camp de l'art, la creació d'idees ha esdevingut més important que la creació de formes. Quan al disseny, el dissenyador es veu enfrontat al dilema de participar en el disseny d'estratègies o transformar-se en mer executor d'aquestes.
Sembla, doncs, que en el procés de creació, es privilegia la ideació sobre la formalització, la resolució conceptual sobre la realització material, el disseny d'estratègies sobre el

EINA Centre Universitari
de Disseny i Art de Barcelona.
Adscrit a la UAB

Eina Escola de Disseny i Art

Centre vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona

Passeig Santa Eulàlia 25
08017 Barcelona Espanya
Tel. 93 203 09 23 Fax 93 280 05 54

disseny de formes.

LÍMITS DE L'ESPECIALITZACIÓ

Aquesta nova demanda, més el ràpid canvi tecnològic, posen en qüestió les disciplines de disseny i els models de prestació de serveis tradicionals. Es fan palesos els límits, i fins i tot els perills, de l'especialització tècnica i disciplinar quan aquesta dificulta l'adaptació a escenaris canviants. Si bé l'especialització sembla necessària com a domini de tècniques i informacions concretes, preocupa la manca de correspondència entre el tipus de serveis que es demanen, d'una banda, i la figura del professional del disseny o la mateixa divisió de les disciplines (disseny industrial, d'interiors, gràfic), per l'altra.

COLLAGE TECNOLÒGIC

El canvi tecnològic va més enllà que una substitució d'unes eines per altres eines més eficients. Incideix directament en el procés de creació, ja que convoca a explorar noves possibilitats. Malgrat la indiscutible hegemonia de les tecnologies informàtiques no podem oblidar que coexisteixen moltes altres tecnologies. La convivència entre tecnologies artesanes, industrials i informàtiques prefigura un escenari de *collage* tecnològic.

POSSIBILITATS TECNOLÒGIQUES I ANALFABETISME VISUAL

La tecnologia de consum socialitza accessos a la de creació (possibilitat restringida anteriorment a especialistes) i multiplica, encara més, la proliferació d'imatges. El problema de l'analfabetisme icònic és ja comú a l'emissor i al receptor.

CREACIÓ, TECNOLOGIA I ECOLOGIA VISUAL

Els fenòmens esmentats tendeixen a modificar el paper de l'artista i del dissenyador que cada cop és menys el d'un productor de peces concretes i més el d'un investigador de llenguatges i un divulgador de codis en el context del canvi tecnològic.

En aquest sentit, una possible orientació del treball del creador consisteix en generar pautes per una ecologia de la

EINA Centre Universitari
de Disseny i Art de Barcelona.
Adscrit a la UAB

Eina Escola de Disseny i Art

Centre vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona

Passeig Santa Eulàlia 25
08017 Barcelona Espanya
Tel. 93 203 09 23 Fax 93 280 05 54

imatge.

DIÀLEG PLURIDISCIPLINAR I TREBALL INTERDISCIPLINAR

Un treball d'aquest tipus demana, cada cop més, una integració de coneixements que permetin abordar els problemes des del reconeixement de la seva complexitat i l'aprenentatge en el diàleg i el treball entre diferents disciplines.

2. EINA. APUNTS PEL DEBAT

EINA EN LA SOCIETAT

L'Escola ha de ser amatent als canvis culturals i tecnològics que es produeixen en la societat. No pot quedar-se enrera. Però es planteja un conflicte sobre quin és el paper de l'Escola: adaptar-se a les demandes del mercat sense res més a dir? o, elaborar la seva pròpia oferta d'acord amb el seu ideari?

En un món de conflicte d'idees i valors, existeixen múltiples realitats ètiques i culturals, una pluralitat de necessitats i individuos. Atesa la dimensió i la tradició de l'Escola, es pot inferir que

- l'Escola no s'ha de sentir forçada a respondre necessàriament a les tendències més majoritàries; i
- l'aposta ha de ser per les tendències socials i culturals innovadores i èticament plausibles.

EINA s'ha de proposar establir un diàleg crític i constructiu amb una societat que evoluciona.

IDENTITAT D'EINA

La identitat de l'escola ha vingut determinada per ser una escola sorgida de la voluntat pedagògica d'un col·lectiu de professors; per l'exercici lliure d'uns magisteris plurals guiats per la curiositat i la indagació en els temes més diversos; per un esperit d'innovació i per unes privilegiades condicions de flexibilitat en l'àmbit acadèmic.

Hem de ser conscients, però, que l'entorn que feia d'EINA un lloc especial ha canviat. I, també, que ha canviat la

EINA Centre Universitari
de Disseny i Art de Barcelona.
Adscrit a la UAB

Eina Escola de Disseny i Art

Centre vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona

Passeig Santa Eulàlia 25
08017 Barcelona Espanya
Tel. 93 203 09 23 Fax 93 280 05 54

mateixa Escola. L'important, ara, és actualitzar aquesta identitat d'acord amb la realitat present i futura de l'Escola.

MODEL D'ESCOLA

Mitjançant les següents metàfores podríem caracteritzar un model d'escola:

EINA com a Àgora. Un espai de confluència d'idees, d'intercanvi d'experiències i punts de vista que garanteix, no pas un adoctrinament, sinó una pluralitat panoràmica de criteris i formulacions.

EINA com a Taller. Una unitat de treball de petita escala, amb relacions personalitzades, que proposa una experiència d'aprenentatge col·lectiu i que dona valor a l'ofici.

EINA com a Laboratori. Un centre que investiga i experimenta sobre noves idees i noves propostes; que va més enllà de les demandes immediates i divulga les seves troballes.

EINA com a Viver. Un lloc per a ensenyar, en les millors condicions possibles, persones i generar projectes que maduraran en l'espai social i professional.

EINA com a Jardí. Un terreny acotat i apartat del "soroll", on es pot reflexionar i es fa possible "prendre distància", on es pot tenir cura de les coses i de les persones que l'habiten i de les activitats que s'hi desenvolupen.

Al marge d'aquests atributs s'ha de fer esment de dos trets importantíssims:

EINA és un col·lectiu de professors, docents i professionals que ensenyen. Aquesta característica fa que el professor no sigui un contractat simplement, sinó un membre d'una comunitat acadèmica, d'un grup de professionals, d'un cercle d'amics, etc

EINA ha de ser una escola de Barcelona internacionalitzada. Això és: que participa de projectes internacionals, que estableix vincles permanents amb escoles que pugui considerar afins, que gaudeix de convenis d'intercanvi d'estudiants, que convida professors estrangers, que té una composició creixent d'estudiants estrangers (no

Eina Escola de Disseny i Art

Centre vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona

Passeig Santa Eulàlia 25
08017 Barcelona Espanya
Tel. 93 203 09 23 Fax 93 280 05 54

menor a la d'altres centres universitaris).

TIPUS DE FORMACIÓ

Podem caracteritzar l'opció formativa d'EINA com segueix:

Cultiu de la creativitat i de les capacitats expressives de l'estudiant, tot fomentant les sinèrgies entre l'art i el disseny.

Rigor analític, coneixements teòrics i capacitat argumentativa com a fonament dels projectes i recerca de la forma.

Atenció a l'ofici, a la disciplina del treball tècnic i a l'aprenentatge de dominis tecnològics, siguin artesans, industrials o informàtics.

Actitud crítica enfront l'emmascarament de la realitat, la pol·lució visual, l'abús de l'espectacle i la banalització de la cultura de masses.

Cura dels valors humanistes i d'una ètica "del fer".

Orientació a la innovació estètica, social i cultural com alternativa al conformisme, a la repetició o imitació de models.

Foment del diàleg pluridisciplinar i del treball interdisciplinari.

Atès que el nombre de graduats que l'Escola pot generar és limitat quantitativament, s'ha de fer una aposta per la qualitat. El perfil del graduat podria ser el de creadors i professionals amb autonomia i capacitat d'autogestió dels seus coneixements i habilitats, amb competència per reafirmar el valor de les seves propostes en el mercat, i amb idoneïtat per adaptar-se a les transformacions i als nous escenaris de treball.

ORGANITZACIÓ DELS ESTUDIS

Quan a l'organització dels estudis cal fer esment de les qüestions següents:

Diversificació dels Estudis. L'aposta pel Graduat Superior en Disseny per la UAB ha estat molt important per a l'Escola. Això no obstant, és el moment de plantejar-se la viabilitat d'altres estudis coherents amb la identitat d'EINA

EINA Centre Universitari
de Disseny i Art de Barcelona.
Adscrit a la UAB

Eina Escola de Disseny i Art

Centre vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona

Passeig Santa Eulàlia 25
08017 Barcelona Espanya
Tel. 93 203 09 23 Fax 93 280 05 54

La diversificació de l'oferta pot estudiar-se en els casos d'Art, Il·lustració, Fotografia, etc i d'estudis de tercer cicle.
***Diplomatura* en Disseny**. Actualment existeix un projecte d'homologació ministerial dels estudis superiors de disseny. Mentre aquests siguin compatibles amb la identitat de l'Escola, cal considerar la seva implantació com a primer cicle i articular-los amb el GSD.
Vincle amb la Universitat. Cal començar a pensar en els avantatges del vincle universitari més enllà de la titulació i assumir la condició d'UAB; això vol dir: programes d'intercanvi internacional, articulació amb la xarxa de biblioteques, programes de recerca, etc.
Estudis superiors. La realitat i la imatge de l'Escola pot centrar-se en uns estudis de qualitat, parant atenció especial als cicles formatius superiors ja que és en aquest nivell on el projecte d'EINA pot desenvolupar-se millor.

FUNCIONAMENT I ESTRUCTURA

Una orientació com la que s'ha esmentat resulta impossible amb l'actual estructura i funcionament. La realitat actual de l'Escola ja està demanant fa temps canvis; com són:
Claustre de Professors. El professor d'EINA no és un mer prestador de serveis. És una peça clau de la comunitat docent. Per origen, tradició, filosofia i necessitat de funcionament, els professors han de jugar un paper més actiu en l'elaboració d'un projecte i en el desenvolupament de l'Escola.
Participació dels estudiants. La dinàmica pedagògica exigeix que l'alumne sigui quelcom més que un client de l'Escola; s'ha de sentir escoltat, representat i participant en les activitats.
Direcció i equip acadèmic. S'ha d'ampliar l'equip de dedicat a qüestions acadèmiques i a coordinació d'activitats. La direcció de l'Escola ha de ser coherent amb l'estructuració dels estudis que s'imparteixen.